

Rookpluimen

**Bulletin van de Stichting Fabrieksschoorstenen (STIF)
nr.20, mei 2008**

Rookpluimen 20

Inventarisatie

In de toespraak van de voorzitter tijdens de jubileumbijeenkomst te Maastricht werd gesproken over een verdere voortzetting van de inventarisatie van schoorstenen in Nederland.

Wij hebben altijd gesteld dat er nog ongeveer 600 schoorstenen over zijn van de 10.000 die er ooit bestaan hebben. Het getal 10.000 is gebaseerd op de lijsten van de firma's Canoy Herkens en De Ridder, die elk ongeveer 3.500 schoorstenen gebouwd hebben. Beide bedrijven samen bouwden dus ongeveer 70% van het geheel, de rest 30%, is gebouwd door buitenlandse of andere, veelal kleinere bedrijven.

De inventarisatie welke wij reeds vanaf de oprichting van STIF hanteren bestaat uit de meest bijzondere schoorstenen die we kenden. In de begintijd hebben we de standaard pijpen niet allemaal geregistreerd. Wij dachten 10 jaar terug ons eerst op de belangrijkste te concentreren vanwege het slooptempo dat toen nog heerste. Inmiddels is de belangstelling voor schoorstenen zodanig gegroeid dat ook veel plaatselijke initiatieven tot behoud van karaktervolle plaatselijke schoorstenen resulteren. Wij willen dan nu ook breder inventariseren en de kleinere en tot nu toe onbekende pijpen registreren. De laatste jaren werd hier al een begin mee gemaakt. Kent u schoorstenen in uw omgeving? Vraag bij het secretariaat ons inventarisatieformulier of noteer minimaal naam, adres en bedrijfstype, de datum waarop u de schoorsteen gezien heeft. Geef deze gegevens, liefst vergezeld van een foto, via de mail of telefonisch door aan het secretariaat. Ook zijn wij geïnteresseerd in artikelen uit lokale kranten over schoorstenen. Een kopie van dergelijke artikelen is bijzonder welkom en

belangrijk voor onze documentatie. Als ondersteuning voor de inventarisatie zoeken wij ook ansichtkaarten met daarop bedrijven met een schoorsteen afgebeeld. Heeft u deze, dan willen wij ze graag overnemen of eventueel scannen wanneer u de kaart zelf wilt behouden.

In memoriam

Op 16 maart overleed George Nieuwmeijer een van de eerste belangstellenden die onze stichting met een lidmaatschap ondersteunde. Vaak was hij bij STIF-bijeenkomsten aanwezig, zoals ook bij de jubileumviering in december vorig jaar in Maastricht. Zijn warme persoonlijkheid en zijn kennis en brede belangstelling voor industrieel erfgoed en ook voor schoorstenen zullen we missen.

Arjan Barnard, voorzitter

Groningen

Onder de benaming 'De Laatste Pijp' wordt gewerkt aan een nieuwe bestemming voor de schoorsteen van de voormalige vleeswarenfabriek van de firma Gerzon aan het Boterdiep. De schoorsteen, het laatste overgebleven exemplaar in de binnenstad, werd in 1916 gebouwd als onderdeel van het ketelhuis door de firma De Ridder. Na de sluiting van de fabriek in 1930 kreeg het complex diverse nieuwe gebruikers. Van 1946 tot 1980 was het complex in gebruik bij de regenkledingfabriek Simplon. Nu maakt de 40 meter hoge gemetselde schoorsteen deel uit van een meubelmakerbedrijf. De originele kop van de schoorsteen is in de jaren vijftig van de vorige eeuw vervangen door een moderne kop. Het is de bedoeling dat de schoorsteen binnenkort wordt aangewezen als gemeentelijk monument. In het kader van een nieuwe functie voor het fabriekscomplex zal de schoorsteen in de toekomst fungeren als 'interactief' kunstobject. De schoorsteen-schacht zal met behulp van moderne computertechnieken s'avonds worden belicht.

Oisterwijk

Aan de Nicolaas van Eschstraat staat een 35 meter hoge gemetselde fabrieksschoorsteen.

Het is na de sloop van het fabriekscomplex het enige restant van de voormalige wolwasserij van de familie Dröge. Het fabriekscomplex werd in 1915 oorspronkelijk gebouwd als schoenenfabriek La Hollande en later in gebruik genomen als wolwasserij. In februari 2008 is de firma H. Meijer in opdracht van de gemeente Oisterwijk begonnen met de restauratie van de uit 1915 daterende schoorsteen. Bij het begin van de

werkzaamheden bleek de schoorsteen in nog slechtere staat te verkeren dan aanvankelijk werd gedacht. Door zwavel in de rook is het metselwerk aangetast en zijn scheuren ontstaan. De bovenste zes meter van de krom getrokken schoorsteen is in zijn geheel opnieuw gemetseld met gebruik van nieuwe stenen. Na de restauratie zal de schoorsteen als industrieel monument behouden blijven, te midden van een nieuwe woonwijk.

Opeinde

De gemetselde schoorsteen van de voormalige zuivelfabriek De Eendracht aan het Opeinder kanaal (Friesland) is in januari j.l. gesloopt. De oude zuivelfabriek was de laatste jaren vervallen tot een ruïne. De restanten werden in december 2007 gesloopt. Voor de ca. 40 meter hoge schoorsteen kwam op 25 januari j.l. het einde. Het slopersbedrijf hakte met drilboren een gat in de voet van de schoorsteen, waarna de schoorsteen op een gegeven moment neerviel. Op de plaats van de zuivelfabriek worden 29 nieuwe appartementen gebouwd.

St. Nicolaasga

Na de sloop van de zuivelfabriek De Volharding in St. Nicolaasga in 2006 is alleen de 34 meter hoge gemetselde schoorsteen blijven staan. Lange tijd was het lot van deze schoorsteen onzeker. Na een enquête onder de bevolking door Plaatselijk Belang is in maart j.l. gekozen voor een gedeeltelijke sloop van de schoorsteen. Alleen het onderste deel (8 meter) zal behouden blijven als herinnering aan de voormalige zuivelfabriek.

Wijchen

Op het parkeerterrein van een voormalige smederij in Wijchen staat een ca. 5 meter hoge, kleine gemetselde schoorsteen. De ronde schoorsteen op een vierkante voet stond tot voor kort op het dak van de naastgelegen voormalige smederij. Bij de restauratie en verbouw van de smederij tot hypotheekkantoor is het markante schoorsteentje van het dak gehaald en

herbouwd als blikvanger op het naastgelegen terrein. De schoorsteen diende vroeger voor de rookafvoer van het smidsvuur van de smederij. Nu is het een gemeentelijk monument.

Rokend verlededen

26 oude schoolplaten
met industriële schoorstenen

Oude blikken - Videopresentatie van bouw nieuwe schoorsteen
Bouwtekening en correspondentie van bouw oude schoorsteen

Galerie het Gemaal
31 mei t/m 29 juni 2008
zaterdag en zondag van 13.00 tot 17.00 uur
Hoofdweg 29 Echten Friesland

Het Klimijzer 2007

IJlst Nooitgedagt

Vorig jaar besloot het STIF-bestuur om de Stichting Schoorsteen Nooitgedagt IJlst Het Klimijzer 2007 toe te kennen voor haar initiatief tot behoud van de schoorsteen van de

voormalige fabriek van Nooitgedagt. Eind mei zal de prijs in IJlst worden overhandigd.

De firma Nooitgedagt, eens de grootste werkgever van IJlst, is een begrip in Nederland. Vooral bekend vanwege de productie van schaatsen en gereedschap. De oorspronkelijk 30 meter hoge schoorsteen, die nu is behouden en gerestaureerd, dateert uit 1915 en werd gebouwd door de firma De Ridder.

Het begon allemaal in april 2004 toen de sloopvergunning werd aangevraagd voor het fabriekscomplex en de erbij

horende schoorsteen. Dit leidde tot een stroom van reacties, die door de huidige bestuursleden werd georganiseerd en gekanaliseerd. Ruim honderd 'zienswijzen tegen sloop' van de schoorsteen werden uitgebracht door de bevolking van IJlst en aangeboden aan de wethouder. Ook STIF liet zich niet onbetuigd en diende bezwaar in en sprak in op de hoorzitting. De commissie van bezwaar- en beroepschriften oordeelde uiteindelijk dat de ingediende bezwaren tegen de sloop gegrond waren en zij adviseerde het college van B&W van de gemeente Wymbritseradiel de afgegeven sloopvergunning te heroverwegen. In april werd daarop door de Gemeenteraad een motie voor het behoud van de pijp aanvaard. Het college nam de motie over.

In september 2005 werd als uitvloeisel van al deze ontwikkelingen de stichting opgericht. Deze werd vervolgens betrokken bij de restauratie van de schoorsteen. Een comité met als voorzitter de gemeentesecretaris en verder bestaande uit twee ambtelijke leden en

twee leden uit het stichtingsbestuur ging plannen ontwikkelen. Daarbij werd niet alleen gesproken over de restauratie maar ook over financiering en het mogelijke gebruik van de schoorsteen. Tevens werd de mogelijkheid bekeken om de in de jaren 60 afgetopte schoorsteen weer haar oorspronkelijke hoogte terug te geven. Uiteindelijk werd besloten om

dit niet met radiaalstenen te doen omdat dit op te grote bezwaren van diverse aard stuitte, maar een creatieve oplossing hiervoor te kiezen. Voor het ontbrekende deel werd een open stalen constructie vervaardigd, die de oorspronkelijke vorm nauwgezet volgt. Hierop is tevens de naam Nooitgedagt aangebracht. In juni 2007 werd de constructie bovenop de inmiddels gerestaureerde schoorsteen geplaatst. Een kroon op het werk voor de stichting, die door volhardendheid haar doel na enkele jaren volhouden heeft bereikt. Een belangrijk initiatief dat door STIF graag beloond wordt met Het Klimijzer 2007

Colofon

Rookpluimen is het informatiebulletin voor donateurs en sponsors van STIF en verschijnt 2 x per jaar. De Stichting Fabrieksschoorstenen (STIF) stelt zich ten doel: de bestudering en instandhouding van fabrieksschoorstenen, die tot het industrieel erfgoed gerekend kunnen worden.

Donateur kan men worden door overmaking van:
€ 15,- voor particulieren
€ 115,- voor bedrijven en organisaties
op Rabobank rek.nr. 384966144, t.n.v. penningmeester STIF, Hardenberg.

Secretariaat: drs. J.J. Havelaar,
J. Schorerlaan 72, 2525 ZA Den Haag
Tel: 070-389 75 08
Email: fabrieksschoorstenen@hetnet.nl

Informatie: A.J. Barnard, voorzitter STIF
Oosteinde 13, 7772 CA Hardenberg
Tel: 0523-261786, fax: 0523-260867
Email: barna047@planet.nl